

REISZ T. CSABA

A Kataszteri Közlöny zsebnaptárai

*A kataszteri szervezet személyi adattárának forrásai**

Bár a magyarországi részletes kataszteri felmérés az 1853-ban megkezdett háromszögelési munkálatokat követően, 1856-ban indult meg, a felmérési tevékenységnek és az abban részt vevő több száz tisztviselőnek hosszú ideig nem volt olyan szaklapja, amely egyrészt hivatalos közlönyként vagy annak pótlására szolgált volna, másrészt a szakmai kérdések bemutatásának és megvitatásának, valamint a személyes érdekképviseletnek is a fóruma lehetett volna. Először egy rövidebb életű folyóirat jelent meg az 1870-es évek közepén, majd az 1890-es évek elején a felmérési szervezet lelkes tisztviselői olyan szaklapot indítottak útjára, amely az első világháború végéig, közel három évtizeden keresztül folyamatosan megjelent.

Kataszteri Kalauz

Gyürky Antal (1817–1890) – aki elsősorban mint a szőlészet–borászat területén aktív gazdálkodó és szakíró maradt meg az utókor emlékezetében – tette az első kísérletet egy szaklap indítására. A földadó szabályozásáról szóló 1875. évi VII. törvénycikk értelmében a földadókataszteri munkálatok végrehajtásához számos új tisztségviselőre volt szükség, ezért a pénzügyminiszter 1875 májusában több más személy hivatalba emelése mellett az akkor Hont vármegyei árvaszéki alelnököt a beszter-

cebányai kataszteri kerület egyik felügyelőjének nevezte ki.¹ Ebben a tisztségében 1880-ig tevékenykedett, akkor egészségügyi okokra hivatkozva lemondott, és Garamkövesdre vonult vissza gazdálkodni, de az év végén a földművelésügyi miniszter már borászati vándortanítónak nevezte ki.²

Gyürky nagy lendülettel fogott az új megbízatásához, és érzékelve a hazai szaklap hiányát, maga indított egyet Besztercebányán *Kataszteri Kalauz* címen – *szakközlöny a kataszteri tisztviselők, községi és járási bizottságok, és a kataszteri munkálatok iránt érdeklődő földbirtokosok számára* alcímmel –, annak első száma 1875. július 15-én jelent meg. A további lapszámokat a terveknek megfelelően, havonta kétszer adták ki, az utolsó szám a 3. évfolyam közepén, a 11. számmal ért véget. Gyürky kezdetben nemcsak kiadója, de szerkesztője is volt a lapnak, majd az első évfolyam 5. számától kezdve a lap felelős szerkesztője Szalay József lett.³ Ez az újság olyan csendben hagyta abba a működését, hogy az éves könyvészeti termést összesítő bibliográfiák tévedésből még a IV. és V. évfolyamot is nyilvántartották.⁴

Kataszteri Közlöny

Másfél évtizeddel később a kataszteri tisztviselők egy csoportja ismét egy szakmai lap ki-

* A tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal K 132723 és K 147251 azonosítójú projektjeinek keretében, azok támogatásával végeztem.

1 Függelék. Személyi hírek. Kinevezések. *Pénzügyi Közlöny* (= PK), 2. (1875) 23:294. (máj. 31.).

2 Magyarországi tisztai cím- és névtára, 3. (1879) 122. H. J.: A magyar borászat Nesztorja. *Pesti Hírlap*, 8. (1886) 215:10. (aug. 5.). A hazai szőlészet és borászat. *A Hon*, 18. (1880) 299:6. (nov. 14.). *Magyarország vármegyéi és városai*. Szerk.: BOROVSKY SAMU. Hont vármegye és Selmeczbánya. Bp., 1906. 243.

3 SCHMIDT ANIKÓ: A Kataszteri Kalauz. Gondolatok az első magyar földmérési folyóiratról. *Catastrum*, 1. (2014) 1:20–25. A folyóirat összes száma elérhető az Országos Széchényi Könyvtár Elektronikus Periodika Adatbázisában (epa.oszk.hu).

4 Magyar Könyvészet, 2. (1877) 76., Uo., 3. (1878) 82. (A függelék SZINNYEI JÓZSEF összeállítása: A magyar hírlapirodalom, 1878, illetve 1879).

adására vállalkozott Nagyváradon, és az abban megjelentetni szándékozott információk részben hivatalos jellegére utalva, a *Kataszteri Közlöny* címmel indították azt útjára.

A folyóiratot többször is ismertető BendeŸy László szerint nem véletlen, hogy az újság éppen Nagyváradon jelent meg, mert ebben az időben ez a város igazán pezsgő társadalmi életet élt, jogakadémia, tanintézetek és a megyeszékhelyeket jellemző hivatalok működtek itt, a két helyi újság – *Szabadság*, *Nagyvárad* *Napló* – „harcos egyéniségeket nevelt”. BendeŸy úgy jellemezte a közlőnyt, hogy „a lap az első számától kezdve harcosszerű volt és maradt. Harcolt a fizetésemelésért, napidíjak, kilométerpénzek és egyéb járandóságok rendezéséért, ugyanakkor azonban oktatta is a kartársakat: beszámolót adott minden korszerű újításról. Harcos szelleme miatt a minisztériumtól alig kapott valami támogatást.”⁵

BendeŸy később a szerkesztők életrajzát állította egy újabb tanulmánya középpontjába, a lap létrehozásának indítékáról pedig úgy vélekedett: „És meg is kezdte a lap a harcot már a legelső számában, a fizetésemelésről írott, követelő hangú cikkével. Ez a forradalmi hangú cikk nyújt magyarázatot a folyóirat keletkezésének körülményeire. Faragóban, Székely Ferencben és néhány segíteni kész társukban élt a vágy és a harci készség, hogy tegyenek valamit a kataszteri műszaki testület életviszonyainak jobbítása és műszaki felkészültségük emelése érdekében.”⁶

A *Kataszteri Közlöny* első száma 1892. március 1-jei dátummal jelent meg, a szerkesztőségi beköszöntő csak homályosan utalt az előkészületek során a lap szükségességével kapcsolatban felmerült bizonytalankodásra. „Azon remény kíséretében indítjuk útnak a mutatvány- és egyszersmind első számot, hogy általa megtérnek a kétkedők is, akik eddigelé nem tartják sem célszerűnek, sem kivihetőnek azt az

eszmét, hogy a nagy testületet képező kataszter ügyén nyilvános orgánus segélyével javítani lehetne. Be fogják látni, hogy törekvésünk, amelylyel a kataszter különféle osztályainak sikeres együttműködését, a szétágazó munkálatok közötti harmóniát előmozdítani vállalkoztunk, csak hasznára lehet annak az ügynek, amelynek mindnyájan szolgálatában állunk, s amelynek a munkálatok műszaki értékére, a földadóügyi viszonyok és telekkönyvi állapotok javulására kiható eredményeit valamennyien egy szívvel-lélekkel óhajtjuk. Helykímélés szempontjából és ismétlések elkerülése végett bővebb program kiadása helyett utalunk a »Vívmaný« és a »Kataszter ágazatai« című közleményekre, amelyek részletesen és találóan fejtegetik az együttműködés feltételeit, és amelyeknek vezérelveit a lap irányára és céljára vonatkozólag mi is valljuk.”⁷

A *Vívmaný* és A „Kataszter” ágazatai című programadó cikkeket a később szerkesztőként is szerepet vállaló Székely Ferenc írta, aki nagy eredménynek tekintette, hogy „sikerült elvégre az országban szétszórt testület közt egy oly szellemi kapcsolatot létrehozni, mely szorosabb viszonyt van hivatva megteremteni”.⁸ A lap célkitűzésének azt tekintette, hogy „szűk körünkben terjesszük s fejlesszük a hivatásunkba vágó szakismereteket, másrészt pedig, hogy a testület beléletében fel-felmerülő kérdéseket tisztázzuk, s a minket közelebből érdeklő dolgokról ezután tudomást szerezzünk. Közérdekű kérdések, feladatunk megoldásánál szerzett tapasztalatok, változatos életpályánk közben átélt élmények, elegendő és érdekes anyagot szolgáltatnak e lap keretének betöltéséhez”, és a cikkeken elsősorban arra törekcszenek majd, hogy „feldolgozzuk, amit tanultunk és tudunk, s terjesztjük azt, amiből pályatársaink okulhatnak, szélesbíthetik látkörüket. S ha még azt is elérhetjük, hogy a kedélyes rovatokkal némi élvezetet is szerezhessünk, e szokatlan tevékenység-

5 BENDEFY LÁSZLÓ: Emlékezés Gánóczy Sándorra és a Kataszteri Közlönyre Gánóczy születésének 100. évfordulóján. *Geodézia és Kartográfia* (= GK), 13. (1961) 2:123–125. Idézett hely: 123.

6 BENDEFY LÁSZLÓ: Adatok a Kataszteri Közlöny alapítójának, szerkesztőinek és munkatársainak életéhez. GK, 21. (1969) 4:291–294. Idézett hely: 291.

7 Olvasóinkhoz! *Kataszteri Közlöny* (= KK), 1. (1892) 1:1. (márc. 1.).

8 SZÉKELY FERENC: *Vívmaný*. KK, 1. (1892) 1:2–3. Uő: A „kataszter” ágazatai. Uo. 7–8. Életrajza: SÁFRÁNY TÍMEA: „Kezdem belátni, hogy nem hiába éltem!” Ótordai Székely Ferenc (1852–1923) élete és munkássága. *Catastrum*, 10. (2023) 1:19–28.

gért s önzés nélküli műkedvelőségért eléggé megleszünk jutalmazva.”

Már az első számban két cikk is foglalkozott a tisztviselők illetményeivel, Dörre Henrik a fizetésemelésről (5–6.), Faragó Zsigmond pedig a munkaátalányról (6–7.) osztotta meg a gondolatait. Nagyon valószínű, hogy a lap megindításának hátterében valójában a kataszteri szervezet személyi állományának alacsony bérezése körüli elégedetlenség állott, és a kiadók az érdekérvényesítésnek kívántak új fórumot, erősebb nyomtatékot adni. 1892. február végén nyújtotta be Wekerle Sándor pénzügyminiszter az állami tisztviselők, altisztek és szolgák illetményeinek szabályozásáról és a megyei törvényhatóságok állami javadalmazásának felemeléséről szóló törvényjavaslatot, amely az állami alkalmazottak igen sokféle bérezési viszonyait igyekezett egységesen szabályozni.⁹ A javaslatához 280 különféle szakmai észrevétel, javaslat, kérelem készült, ezek között volt a kataszteri tisztviselők besorolásukat érintő észrevétele is. A kérvény benyújtásának és sorának, valamint a törvény előírásainak később is figyelmet szenteltek a lap hasábjain.¹⁰

A *Kataszteri Közlöny* – változó alcíme szerint szak- és társadalmi lap, szaklap, szaklap a kataszter(i) felmérés), telekkönyvi betétszerkesztés, birtokrendezés (és ártérfejlesztés) köréből – 1892-ben Nagyváradon és Nagykárolyban, 1893–1894-ben Szegeden, 1894–1895-ben Kolozsváron, 1896 és 1908 között Budapesten, majd 1908 végétől 1918-ig Pozsonyban jelent meg. A lap felelős szerkesztője és kiadója Faragó Zsigmond (1892), Székely Ferenc (1892–1895), Dobrovics Viktor (1896–1902), végül Gánóczy Sándor (1903–1918) voltak, munkájukat időnként más, később felelőssé vált szerkesztők (Székely, Gánóczy) segítették,

valamint Berczeli István (1893), Pataky Viktor (1894–1895), Spinner György (1896–1897), valamennyien a kataszteri felmérés szerveztének nagy tapasztalatú munkatársai. Az első négy évfolyam negyedré (quarto), azt követően nyolcadré méretű volt. A közlöny mellékleteként jelent meg Török Ferenc munkája saját kézikönyvéhez (*Függelék a felmérési ügyvitel kézikönyvéhez*, 1898), illetve a *Rendeletek gyűjteménye* 1899 és 1905 között évente. A folyóirat évfolyamai eltérő terjedelműek voltak, de az éves előfizetési ár a 27 év alatt nem változott, évi 4 forint, majd 8 korona volt.¹¹

A szolgálati rangsor jelentősége

Az 1893. évi IV. törvénycikk 4. paragrafusa szerint az állami tisztviselő illetményeit az álláshoz (vagyis a munkakörhöz) rendelt fizetési osztály határozta meg, és azon belül annak a fokozatnak megfelelő fizetést kapta, amely őt az azonos munkakörű társai között a rangsor szerint megillette. Az azonos munkakörben (például mérnök) foglalkoztatottnak a költségvetés által meghatározott létszámát egyenlően osztották el a három fizetési fokozat között, és mindenkit rangsorba állítottak, amely meghatározta, melyik fokozat szerinti összeget kapjon meg valaki.¹²

A rangsorszámítás módszerét a törvény részletesen szabályozta: „Azok között, akik ugyanegy napon neveztettek ki, ha már előbb is államszolgálatban voltak, s egy létszámból neveztetnek ki, a kinevezés előtt közvetlenül elfoglalt rangsor; ha pedig különböző létszámokból neveztetnek ki, elsősorban a kinevezés előtt közvetlenül elfoglalt fizetési osztály; egyenlő fizetési osztály esetében az ugyanazon fizetési osztályban töltött hosszabb szolgálati idő; ha az ugyan-

9 Az 1893. évi IV. törvény (<https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=89300004.TV>).

10 REISZ T. CSABA: A felmérési tisztviselők kérvénye magasabb rangosztályba sorolásukról (1892). *Catastrum*, 3. (2016) 2:35–46.

11 A *Kataszteri Közlöny* repertóriumát az NKFIH K 132723 azonosítójú („Négyzetkataszter”) projektjének résztvevőiként összeállítottuk, az a kézirat ellenőrzése után várhatóan ebben az évben megjelenik.

12 REISZ T. CSABA: A katasztertörténeti prozopográfia forrásai. Címterek, hivatalos közlönyök, adatbázisok. *Catastrum*, 5. (2018) 1:15–25. (= REISZ, 2018), ebben a rangsorozati névjegyzék: 19–23. L. ehhez még: LADIK GUSZTÁV: *A közszerkezési alkalmazottak jogviszonyai*. (Az élő magyar jog). Bp., 1908 (= LADIK, 1908). 7. Rangor és összesített létszám cím alatt mondtak.

azon fizetési osztályban eltöltött szolgálati idő is egyenlő, a nyugdíjba beszámítható hosszabb szolgálati idő; ennek is egyenlő volta esetében pedig a kinevezés sorrendje adja meg az elsőséget. Ha olyanok neveztetnek ki, akik a kinevezést közvetlenül megelőzőleg államszolgálatban nem voltak, a kinevezés sorrendje állapítja meg a rangsort; míg ha már előbb is államszolgálatban állók a kinevezést közvetlenül megelőzőleg állami szolgálatban nem álló egyének együtt neveztetnek ki egy és ugyanazon a napon, a már államszolgálatban állók az utóbbiakat megelőzik.” A magasabb fizetés tehát a rangsorban betöltött helytől jelentős mértékben függött, amelyet számos tényező határozott meg, így a kinevezés napja, a korábbi rangsorozati hely, az addigi fizetési osztály, a szolgálati idő hossza, a nyugdíjba beszámítható szolgálati idő hossza, a kinevezés sorrendje, az állami szolgálat megléte. Mivel az előléptetés közeli vagy távoli reményét a rangsorozati névjegyzékek tartalmazták, ezért azokat a tisztviselők mindig nagy érdeklődéssel forgatták. „Ez a rangsorozati névjegyzék az állami tisztviselők Kálváriája. Ezt lesi minden tisztviselő, ezt javíthatja, ennek az alapján örvend annak, ha egy kinevezés történik, mely közelebb hozza őt az előléptetéshez, a magasabb fizetéshez.” – olvasható a Nagykároly és Vidéke 1907. évi egyik számában.¹³

A rangsorozati névjegyzék

Az állami szolgálatban foglalkoztatottaknak a betöltött állásért (munkakörért) fizetett illetmény (bér és egyéb juttatások) szabályozása Mária Terézia uralkodásának időszakára megy vissza, a történeti előzményeket Wekerle Sán-

dor említett törvényjavaslatának indoklása részletesen tárgyalta. Az egyes – rangosztályba sorolt – állások egymáshoz is viszonyított, a szolgálatban eltöltött idő alapján emelkedő összeget tartalmazó bérezését korábban többféle nomenklatúra szerint állapították meg. Az alkalmazottak karrierlehetőségeit, vagyis az előléptetést és az azzal járó magasabb fizetést a rangsorban elfoglalt helyük biztosította. A személyi állományt a szolgálatba lépés dátuma és az eltöltött szolgálati idő alapján tartották nyilván az egyes rangosztályokban, és elsősorban ennek sorrendje határozta meg, hogy kit illet meg az előléptetés lehetősége. Ebből a célból az egyes szervek összeállították és folyamatosan karban tartották az ügynevezett rangsorozati névjegyzékeket, amelyek azonban nem kaptak olyan széles nyilvánosságot, hogy azok most a történeti kutatás forrásaiként hasznosíthatók lennének.¹⁴

Az állásonként vezetett rangsorok készítésének gyakorlatát az osztrák–magyar kiegyezést követően létrejövő polgári adminisztráció is folytatta. A Pénzügyminisztérium feladatainak ellátásához kapcsolódó szolgálati szabályok között már 1874-ben szerepelt az, hogy minden állásról („tisztí osztályról”) rangsorozati táblázatokat kell készíteni, amelyben a tisztviselőket rangsorba kell állítani, és ezeket a táblázatokat az illetékes hatóságok félévenként a tisztviselők tudomására hozzák. (184. §). A tisztviselő jogosult volt arra, hogy a besorolásban őt ért sérelem esetén a jegyzék javítását kérje, ehhez 14 napon belül igazolnia kellett a módosítást megalapozó adatokat (185. §). Ezt a rendelkezést még a kiegyezés előtt, 1866. november 15-én kiadott osztrák pénzügyminiszteri rendelet határozta meg, amely jól mutatja, hogy

¹³ REISZ, 2018. 22–23.

¹⁴ A hivatali állások rangbeliségének korai előzményeire l. WELLMANN IMRE: Rendi állás és hivatali rang a XVIII. század-eleji kormányhatóságokban. *Levéltári Közlemények*, 18–19. (1940–1941) 250–303. A 18. század későbbi évtizedeiben az egyes beosztásokon belül a szolgálatban eltöltött idő alapján megállapított rangsorhelyre (senium-ely) l. KULCSÁR KRISZTINA: „Von seiner Hochheit allenthalben recommendirt wird”. Kapcsolat és karrier Albert szász-tescheni herceg helytartósága idején. *Pontes – A PTE BTK Történettudományi Intézetének Évkönyve*, 6. (2023) 48–82.

a polgári korszakban is érvényben tartották a korábbi időszak jogi szabályozását.¹⁵

1879-ben a pénzügyminiszter úgy rendelkezett, hogy ezeket a rangsorozati táblázatokat évente csak egyszer, az év első hónapjában kell kiadni, és egy rövid átmeneti időszak után 1880-tól csak az előző évben történt új rangsor ellen lehetett jogorvoslatot kérni.¹⁶

A rangsorozati névjegyzékek vagy táblázatok összeállításának, kiküldésének és javításának gyakorlata a korabeli sajtóban viszonylag kevés, szinte semmilyen visszhangot sem keltett. 1874-ben szabályozták a pénzügyigazgatóságokon dolgozó számtisztek jegyzékének nyilvántartását, 1875-ben a honvédségnél megküldött jegyzékről van adat, illetve 1877-ben a debreceni pénzügyigazgatóság tette közhírré, hogy a Pénzügyminisztérium által leküldött rangsorozati névjegyzék szerint „a székhelyi adóhivatalnál alkalmazott IV-ed oszt. adótárnok Palmarin Adolf 1876. július hó 1-től kezdve III-ad oszt. adótárnokká léptettetett elő”.¹⁷ A különféle szolgálati ágakban rendszeresen összeállított névjegyzékeknek még a levéltári anyagban sincsen szinte semmi nyoma.

Az 1893. évi IV. törvénycikk rangsorra vonatkozó előírásai következtében a rangsorozati névjegyzékek felé nagyobb figyelem fordult. Esetenként azért, mert a besorolásokat sérelmezték, mint a sóhivatali tisztviselők (mert 32

tárnok közül senkit nem soroltak az 1., csak kettőt a 2. és 30-at a 3. fokozatba), vagy éppen azért, mert a tisztviselői karba több magyar nevű (és lelkületű) személyt óhajtott a jegyzéket olvasó.¹⁸

A Kataszteri Közlöny zsebnaptárai

Több más szolgálati ághoz hasonlóan a kataszteri tisztviselőket is érdekelte, hogy ki hol szerepel a rangsorozati névjegyzéken. Ezt az igényt a Kataszteri Közlöny szerkesztősége is érzékelte, és ezért a jegyzék megküldését is ígérte az előfizetőknek, ezzel is törekedve azok létszámának növelésére. Még a törvény elfogadása előtt, az 1892. július 1-jével kezdődő új évnegyed előfizetési felhívásában jelezték, hogy a július 1-jén életbe lépő új rangsort kis füzet formájában díjmentesen megkapják az előfizetők, egy évvel később pedig arról számoltak be, hogy „a kat. felmérés tisztviselőinek és alkalmazottjainak szolgálati és rangsorozati névjegyzéke a napokban kerül ki a sajtó alól, s azonnal szét fog küldetni”.¹⁹

A szerkesztőség azonban ennél is többet kívánt nyújtani az olvasók számára, mert nemcsak a rangsorozati névjegyzék, hanem egy minden tisztviselő számára hasznos információkat tartalmazó kis könyvecske, kataszteri zsebnaptár összeállítását tűzte ki célul.

15 A magyar királyi Pénzügyminisztérium ügykörére vonatkozó szolgálati szabályok gyűjteménye. Bp., 1874. 82. „184. §. Rangsorozati táblázatok. Minden tiszti osztályzatról rangsorozati táblázatok vezetendők, melyekben a tisztviselők a fentebbi szakaszokban is foglaltak szerint sorozandók. Az illető rangsorozati táblázatok félévenként az illetékes hatóságok által a tisztviselőkkel közlendők. 185. § Folyamodás a rangsorozat ellen. Ha a tisztviselő a sorozást személyére nézve sérelmesnek találja, és jogát hiteles adatokkal igazolni képes, a rangsorozat kiigazítását kérheti, és erre neki 14-napi határidő engedtetik azon időponttól számítva, melyben a sorozásról értesítetett. (PM 1866. november 15. 19.629. sz.)”. Ennek újabb kiadása: A magyar királyi Pénzügyminisztérium ügykörére vonatkozó szolgálati szabályok gyűjteménye. 2. bőv. kiad. Bp., 1896. (= PSzSz, 1896). A Közigazgatási Bíróság 1899. évi egyik határozata a jogorvoslati jogosultság kereteit pontosította: „Ha valamely tisztviselő a rangsorozati kimutatás ellen annak idején nem élt jogorvoslattal, és így a rangsor jogerőssé vált, a későbbi rangsorozati kimutatásnak az a része, amely az előbbivel azonos tartalmú, közíg. panasz tárgyává nem tehető többé. (349/99. K. B. [162. fsz.] hat.)”. LADIK, 1908. 156.

16 Az 1879. évi február hó 24-én kelt 480/1879. PM-számot ismerteti: A rangsoroztatások jövőbeni megjelenéséről. PK, 6. (1879) 16:323. (ápr. 9.). PSzSz, 1896. 82., LADIK, 1908. 156.

17 A számtisztek rangsorozati névjegyzékeinek nyilvántartása iránt. 1874. évi 39863. szám. PK, 1. (1874) 24:231. (aug. 18.). Rendelei Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára, 2. (1875) 31:173. (okt. 21.). Hivatalos rész. Budapesti Közlöny, 11. (1877) 17:537. (jan. 23.).

18 A sóhivatali tárnokok. Budapesti Hírlap, 13. (1893) 179:10. (júl. 1.). KOVÁCS ZSIGMOND: Több magyar nevet! Fővárosi Lapok, 31. (1894) 159:1376–1377. (jún. 10.): „Különösen megragadta azonban figyelmemet az a körülmény, hogy ezeknek a magyar állami tisztviselőknek körülbelül 6/10-e, tehát a felénél jóval több, nem magyar nevet visel, lévén magyar névvel bíró egyén közöttük valami 340, a többi 460 vagy oláh, vagy horvát, vagy cseh, de legfőképpen német névnek a viselője.”

19 Előfizetési felhívás. KK, 1. (1892) 4:35. (jún. 1.). KK, 2. (1893) 7:12. (júl. 16.).

1893 tavaszán a szerkesztői üzenetek egyike szerint „*mihelyt elérkezik az idő, megkísértjük az adatok beszerzését, s ha sikerül, ez iránt külön felhívást teszünk közzé. Ha lesznek elegendő kik a sematizmust kívánni fogják, legfőleg pár hatos túlfizetés mellett kiadjuk zsebnaptár formában.*”²⁰ 1894 végén pedig már arról értesítették az előfizetőket, hogy elegendő előjegyzés gyűlt össze a kiadáshoz: „*Több helyről azonban annak az óhajnak adtak kifejezést, hogy célszerű volna bevárni a tavaszi új személybeosztást, hogy a naptári rész 1895. május 1-étől 1896. április végéig terjedjen, s hogy megfelelő csoportosítással rövid kivonatban tartalmazza mindazon főbb rendeleteket, amelyek a kataszteri felmérés mindenik ügykörére nézve érvényben vannak.*”

A közóhajnak engedve készek vagyunk az említett kívánalmaknak eleget tenni, de mivel a naptári résznek ily beosztása s a rendeleteknek befoglalása a »zsebnaptár« kiadásának költségeit tetemesen emelik, előfizetési ára 80 kr helyett 1 frt lesz.

Kik a megrendelést emiatt visszavonni kívánják, tisztelettel felkéretnek azt e lap szerkesztőjével tudatni.”²¹

1895 februárjában a zsebnaptár nyomtatásáról, márciusban pedig az elkészültéről adott hírt a közlő, hozzátéve, hogy „*csupán a kiadandó »személyzetissel« kell kiegészíteni, ami valószínűleg a jövő hó elején meg is történhetik*”, a híradásokban egyúttal az előfizetői díj beküldését is kérték.²² A szerkesztőség azt ígérte, hogy április végén küldik meg a megrendelt példányokat, erre 28-án sor került. A felügyelőségekhez egy csomagban juttatták el az ott dolgozó előfizetők zsebnaptárát, sőt annál pár példánnyal többet is, ezért ha valakinek nem jutott, az ott érdeklődhetett, a fölös példányokat pedig visszaküldeni kérték.²³

A *Zsebnaptár kataszteri és birtokrendező mérnökök számára az 1895/6. évre* Székely Ferenc szerkesztésében Kolozsváron jelent meg

1895 tavaszán 93 számozott oldalon. A kötet elején és végén Neuhöfer és fia felmérési és rajzeszközök boltja, Hantz János könyvkötő, a bécsi Starke & Kammerer és a Fromme testvérek műszerboltjai, valamint a budapesti Seefehler papírkereskedés reklámja jelent meg. A *Kataszteri Közlönyben* az első években csak néhány hirdetést tettek közzé, valószínű, hogy a zsebnaptárak kiadási költségeihez hozzájáruló céges reklámok ösztönözték a szerkesztőket arra, hogy a lapot is azok segítségével adják ki a későbbiekben. Az 1895. április 20-ára datált szerkesztői előszóban az előfizetéskor tett ígérethez híven „*az eddigi schablontól eltérőleg egy olyan kézikönyvecskét adok tisztelt kartársaim kezébe, amely tartalomra nézve túltesz az eddigieken*”. Az év közbeni kiadást az indokolta, hogy „*az országos kataszteri felmérésnél a személyzet szolgálati beosztása rendszeresen tavasszal történik, s a szolgálat körében f. é. május elsejétől beálló változásokat be akartam venni*”.

A kötet elején 1895 márciusától 1896 februárjáig terjedő (pl. március / böjtmás hava / tavaszeli) havi naptár kapott helyet, amelyben a katolikus, a protestáns, a görög[keleti]-orosz és a zsidó naptár szerinti ünnepek, szentek vagy egyéb nevezetes (név)napok és a holdfázisok kezdőpontja (nap, óra, perc) szerepeltek. A bélyegilletéki táblát követte az országos kataszteri felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása az 1895. évre (20–30.), az országos kataszteri felmérés személyzetének 1895. április 1-jétől érvényes rangsorozati névjegyzéke (31–57.), benne az éves költségvetés szerint rendszeresített tisztii létszámmal. Az összeállítás beosztás szerint tartalmazta a fizetési osztályt, a létszámot, az illetményi fokozatokat (munkaátalány és lakpénz), a nevet, a születési évet, az állami szolgálatba lépés évét és a fennálló beosztás kezdetének évét, vagyis mindazt, ami alapján a rangsort összeállították.

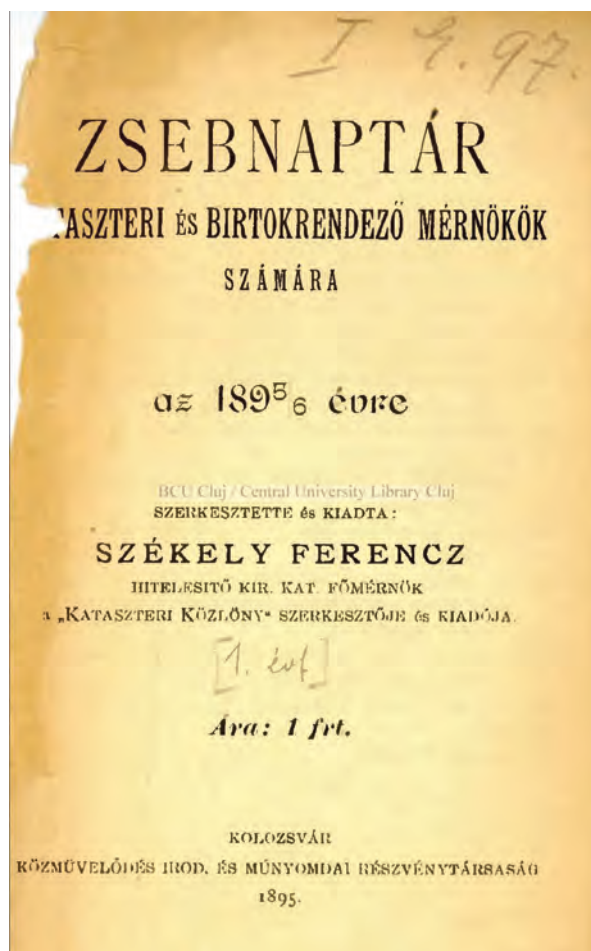
A lakpénz, a költözéskor vagy hivatalos utazáskor felszámítható költségek, a

20 Szerkesztői üzenet. KK, 2. (1893) 3:15. (márc. 16.).

21 Értesítés. KK, 3. (1894) 12:12. (dec. 16.).

22 Kérelem. KK, 4. (1895) 2:16. (febr. 16.). A Zsebnaptár. KK, 4. (1895) 3:16. (márc. 16.).

23 Vegyes közlemények. KK, 4. (1895) 4:16. (ápr. 16.). Többeknek. KK, 4. (1895) 6:16. (jún. 16.).

■ A kataszteri Zsebnaptár 1895/6. évi – első – kötetének címlapja (Kolozsvári Egyetemi Könyvtár, digitalizált változat)

térképmásolatárak, az erdélyi birtokrendező mérnökök és mérnöksegédek jegyzéke után a szakmai rendeletek téra következett 157 tétellel, az összeállítást Szikszay Elek végezte.

Az első kötetből nem ismert olyan példány, amely magyarországi gyűjteményben található, ezért is értékes a Kolozsvári Egyetemi Könyvtár által digitálisan hozzáférhetővé tett mű.²⁴

A második kötet is igazodott a kinevezések időszakához, ezért A „Kataszteri Közlöny” Zsebnaptára kataszteri és birtokrendező mér-

nökök számára az 1896/7. évre címen jelent meg Budapesten, Gánóczy Sándor és Spinner György szerkesztésében, összesen 32 oldalon, vagyis jelentősen kisebb adattartalommal.²⁵

Az újabb kötet kiadását az előző évi sikerén felbuzdulva tervezték a szerkesztők. „E számunk lezárása közben több oldalról bizalmas kérdést intéztek hozzánk, vajon nem szándékoznánk-e május elsejére a tavaly megjelent zsebnaptárhoz hasonló névjegyzéket kiadni? Ha ez általános óhajként nyilvánulna, akkor készek volnánk annak megfelelni. Hogy tehát e tekintetben ideje korán tájékozva legyünk, felkérjük igen t[isztelt] előfizetőinket, hogy ebbeli előfizetési szándékukat egy levelezőlapon – felügyelőségként is – legkésőbb jövő hó 10-ig velünk tudatni szíveskedjenek. Előre is jelezhetjük, hogy a tavalyinál bővebb tartalommal és zsebkönyvalakban megjelenő, vászonba kötött naptár semmiféle körülmények között írtánál nem lesz drágább.”²⁶

A felhívásra sokan jelentkezhetek, mert márciusban már arról tudósított a közlöny, hogy május 1-jén megjelenik a naptár, de a magas nyomdaköltségek miatt csak a megrendelők számára készítenek példányokat, ezért igyekezzenek az újabb előfizetők, „miután későbbi megrendeléseknek legjobb akarattal sem tehetnénk eleget”. Ugyanitt szerkesztői üzenetben közölték egy érdeklődővel, hogy a naptár ára 1 forint lesz.²⁷ A következő számban az áprilisi végi megjelenést jelezték.²⁸

1897-ben nem jelent meg a zsebnaptár. Annak harmadik kötete már a naptári évhez igazodott, A „Kataszteri Közlöny” zsebnaptára az 1898. évre szerkesztője Dobrovics Viktor volt, Budapesten jelent meg és 69 számozott oldalt tartalmazott.

1898 februárjában „több oldalról nyilván-

24 A digitális változat: <https://dspace.bcucuj.ro/handle/123456789/153239>. A könyvtárban az 1898 és 1904 közötti további kötetek is megtalálhatók, amelyek eredetileg az Erdélyi Múzeum könyvtárának darabjai voltak (https://www.bcucuj.ro/sites/all/modules/custom/bcu_catalogs/data/ccal/pdf/k/a/Kataszteri%20Kozlony%20zsebnaptara.pdf).

25 A Kataszteri Zsebnaptár 1896 és 1904 közötti kötetének egy példánya az Országos Széchényi Könyvtárban megtalálható, digitális változatuk a Négyzetkataszter projekt honlapján (www.negyzetkataszter.hu), a Digitália menüpontból elérhetők.

26 E számunk. KK, 5. (1896) 1:31–32. (jan. 16.).

27 Értesítjük. KK, 5. (1896) 3:83.; 87. (márc. 16.).

28 Szerkesztői üzenetek. KK, 5. (1896) 4:110. (ápr. 16.).

nított óhajnak eleget teendők, ha kellő számú megrendelő jelentkezik”, a szerkesztőség ismét hajlandó volt kiadni a zsebnaptárt, 80 krajcáros áron, de a korábbi tabellákat elhagyva belőle. *„Tartalmazná a naptári részen kívül a rangsorozati jegyzéket a születési év, hó és nappal, az utolsó kinevezést és a szolgálati beosztást, továbbá a felügyelőségek szerinti beosztást és az összes tisztviselőkről egy betűsoros jegyzéket”*. A megrendeléseket március 10-ig kellett leadni, és a megjelenést ismét május elejére ígérték: *„A naptár a legújabb állapotot fogja hozni, azért várjuk a budget-törvény megszavazása, illetőleg szentesítése után bekövetkező előléptetéseket. Reméljük, hogy ez májusig megtörténik, és így május elsejére a naptár is szétküldhető lesz. Megjegyezzük végül, hogy jól tudjuk, miszerint újabban a magas minisztérium részéről évenként szokott rangsorozati névjegyzék kibocsátatni, ami látszólag egy ugyanazt tartalmazó naptár kiadását fölöslegessé teszi. Sokan vannak azonban kartársaink közül, akik jobban szeretik a könyvformát, amit zsebre is lehet tenni.”*²⁹ A zsebnaptár hasznosságát az is bizonyítja, hogy a minisztérium által kibocsátott rangsorozati névjegyzékből – ha valóban volt ilyen – 1906 előttről egyetlen példányt sem ismerünk még.

Márciusban az előfizetők száma alapján a szerkesztőség úgy vélte, hogy a tisztviselők fontosnak tartják a zsebnaptár kiadását, azonban a nyomtatáshoz még 50-60 előfizető lenne szükséges. A 3. felügyelőség kérésére a naptárt további – esetenként korábban is megjelentetett – táblázatokkal és adatokkal egészítették ki, ugyanakkor a rendeletek gyűjteményét annak terjedelme és költségei miatt kihagyják, annál is inkább, mert azt Gánóczy Sándor önállóan jelenteti majd meg.³⁰ A szerkesztőség áprilisban jelezte, hogy amint az előléptetéseket hivatalosan közlik, a zsebnaptár azonnal

megjelenik, májusban pedig még tudtak újabb előfizetőknek is példányokat biztosítani.³¹

1899-ben a negyedik évfolyam ismét Dobrovics Viktor szerkesztésében jelent meg Budapesten, A *„Kataszteri Közlöny” zsebnaptára kataszteri mérnökök számára az 1899. évre* címen, 77 számozott oldalon. Az előfizetési felhívásban jelezték, hogy *„a naptár a személybeosztás megjelenése után fog kiadatni, a tavalyihoz hasonló forma és terjedelemben, azon különbséggel, hogy az egyes hónapok közt is lesznek üres lapok, és a végén több tiszta papír lesz mellékelve”*, annak ára továbbra is 80 krajcár volt. Februárban ismét figyelmeztették az olvasókat, hogy csak az előfizetők számának megfelelő példányt nyomtatnak, márciusban annak megjelenését és a hónap második felében szétküldését ígérték, áprilisban pedig még néhány szabad példányt ajánlottak a késői érdeklődők számára.³²

Ezt követően a zsebnaptár éves köteteinek elkészítése a szokásos gyakorlat szerint, viszonylag zökkenőmentesen folyhatott, mert alig akad erre vonatkozó értesítés. 1900 márciusában a hó végén vagy a következő hó elején megjelenésről tudósítottak, a nem előfizetők 1 korona 60 fillérért kaphatnak példányt. 1901-ben a közbejött akadályok miatt június 15-i, majd hó végi megjelenésről és azt követő szétküldésről adtak hírt. 1902 januárjában az előfizetési felhívás egyik eleme volt, hogy ahogy a korábbi esztendőkből, úgy most is a szolgálati beosztás megjelenése után kapják meg az előfizetők, március első felében ígérték a megjelenést, majd a szétküldést.³³

Az 1903. évi kötet megjelenését januárra ígérték, és azt, hogy a közlöny előfizetői továbbra is ingyen kapják majd, ekkor már a kötési munkálatokat végezték. Két szerkesztői üzenet is foglalkozott a zsebnaptárral. Egyrészt a negyedéves előfizetőknek nem adhat-

29 Felhívás. KK, 7. (1898) 2:67. (febr. 16.).

30 Kataszteri zsebnaptár. KK, 7. (1898) 3:90–91. (márc. 16.).

31 A Kataszteri Zsebnaptár. KK, 7. (1898) 4:108. (ápr. 16.). A zsebnaptárból. KK, 7. (1898) 5:139. (máj. 16.).

32 Mindig *Kataszteri zsebnaptár* cím alatt: KK, 8. (1899) 1:14. (jan. 16.); 2:35. (febr. 16.); 3:60. (márc. 16.); 4:82. (ápr. 16.).

33 Jellemzően ekkor is *Kataszteri Zsebnaptár* cím alatt jelentek meg a tudósítások. KK, 9. (1900) 3:50. (márc. 16.). Értesítés. KK, 10. (1901) 5:99. (máj. 16.), 6:125. (jún. 16.). Előfizetési felhívás a „Kataszteri Közlöny” 1902-ik évi folyamára. KK, 11. (1902) 1:1. (jan.). A Kataszteri Közlöny Zsebnaptára. KK, 11. (1902) 2:47. (febr.).

ták ingyen: „A lap előfizetési díja csekély, támogatása kartársaink részéről még csekélyebb, részünkről pedig kijelenthetjük, hogy a Naptár kiadása csak akkor nem menne áldozatszám-ba, ha kétszer annyi előfizetővel dicsekedhet-nénk, mint ahány van. Kérünk egy kis előleget bizalmából.” Más olvasónak azt üzenték, hogy a nem előfizetők a magas nyomdai árak miatt csak két koronaért kaphatják majd meg a zsebnaptárát.³⁴

Az 1904. évi kötetet a szolgálati beosztás megjelenését követően azonnal, ugyancsak díjtalanul kapták meg a közlőnyt előfizetők, a

■ A fiatal Gánóczy Sándor 1890-ben (Mai és társa felvétele (a család tulajdonában))

nem előfizetők csak 2,50 koronaért. A megjelenést februárra ígérték és ezt teljesítették is, a közlőny februári számával egyidejűleg ki is küldték az előfizetőknek, és újabb érdeklődőknek korlátozott számban tudtak példányt adni.³⁵

A zsebnaptárak az aktuális évre utalva, változatlan címmel jelentek meg. 1900-ban Dobrovics Viktor és Gánóczy Sándor szerkesztette, 78 számozott oldalt tartalmazott, 80 krajcár volt az ára. Ezt követően Gánóczy Sándor volt a zsebnaptár szerkesztője, a kötetek két korona-ba, majd 1904-ben 2,50-be kerültek, de a közlőny előfizetői 1902-től ingyen kapták meg (a terjedelme mindig szinte ugyanannyi volt, 1901: 82, 1902: 88, 1903: 78, 1904: 74 oldal).

A Geodéziai Zsebnaptárak

Gánóczy Sándor (1861–1938) igazán teljesnek mondható pályát futott be a kataszteri felmérés-nél, és emiatt szerkesztőként is jó rálátása volt a kataszteri ügyekre. 1882-ben műszaki díjnokként kezdte meg szolgálatát, 1883 tavaszán felmérési növendékként véglegesítették, 1886-ban mérnöksegéd, 1889-ben segédmérnök, 1893-ban ismét mérnöksegéd, majd 1894-től mérnök, főmérnök volt. 1908. október 18-tól felmérési felügyelőként a pozsonyi kataszteri térképtár vezetője lett, itt szolgált 1919-ig, majd a csehszlovák kormányzat hívására 1920 és 1925 között.³⁶ 1896-ban, majd 1900 és 1902 között a *Kataszteri Közlöny* főmunkatársa volt Dobrovics Viktor szerkesztő mellett. 1903-tól a közlőny 1918. évi utolsó számáig annak felelős szerkesztője és kiadója volt. A *Kataszteri Közlöny* zsebnaptárát 1896-ban Spinner Györggyel, 1900-ban Dobrovics Viktor mellett, majd 1901-től 1904-ig egymaga szerkesztette.

Gánóczy 1904 végén a közlőny következő évi előfizetési felhívásában tájékoztatta az ol-

34 A „Zsebnaptár”. KK, 11. (1902) 12:248. (dec.). GÁNÓCZY SÁNDOR: Előfizetési felhívás a „Kataszteri Közlöny” XII. évfolyamára. KK, 12. (1903) 1:1–2. (jan.). A „Kataszteri Zsebnaptár”. Uo. 19., Szerkesztői üzenetek. Uo. 23.

35 Előfizetési felhívás a Kataszteri Közlöny XIII. évfolyamára. KK, 12. (1903) 12:234. (dec.). Értesítés. KK, 12. (1903) 12:255. (dec.). A „Kataszteri Közlöny 1904. évi Zsebnaptára”. KK, 13. (1904) 1:16. (jan.). Értesítés. KK, 13. (1904) 2:51. (febr.).

36 REISZ T. CSABA: Gánóczy Sándor (1861–1938) emlékezete. *Catastrum*, 2. (2015) 2:38–49. GÁNÓCZY JÓZSEF: Gánóczy Sándor síremléke Pozsonypüspökiben. *Catastrum*, 3. (2016) 2:60–64. REISZ T. CSABA: Emlékezés Gánóczy Sándor kataszteri főmér-nökre halálának 80. évfordulója alkalmából. *Catastrum*, 5. (2018) 4:5–7.

vasókat először arról, hogy a *Kataszteri Zsebnaptár* helyett *Geodéziai Szaknaprárt* ad ki, amelyet nem ingyenesen, hanem mérsékelt áron kaphatnak meg az előfizetők.³⁷ Ugyan- ebben a számban egy igen részletes előfizetési felhívást tett közzé az új zsebnaptárról. „*Több kartársam felszólítása folytán, de saját régóta táplált vágyamból kifolyólag is elhatároztam, hogy a »Kataszteri Közlöny« Zsebnaptárának 1905. évi folyamát aképpen szerkesztem, hogy az mint geodéziai szaknapár a mi kívánalmainknak elsősorban, azonkívül minden szakember igényeinek is megfeleljen. E célból a geodézia összes anyagát világosan csoportosítva, magyarázatokkal, ábrákkal ellátva, mintegy dióhéjban adnám, úgy hogy e napár minden szakkérdésben útbaigazítást adjon, ezenfelül a különböző táblázatok bevétele által a mérési munkálatoknál alkalmas segédkönyvül is szolgáljon. Az eddigi tartalmon kívül a napárban helyet foglalna az alább nagyjából részletezett anyag, amihez még a logar és a szögfüggvények ötszámjegyű tabelláit is csatolom.*” A tizenhatodré, zsebkönyvméretű kötetet 10-12 ívterjedelműnek tervezte, a közlöny előfizetőinek 5, másoknak 6 koronás áron.

1905 elején arról értesítették az olvasókat, hogy februárban a kötet megjelenik, és azt azonnal kiküldik. „*A műnek nehéz szedése és még ezenkívül a leggondosabban megejtendő revíziója és azon körülmény, hogy anyagban és terjedelemben kétszer annyit ad, mint amennyit az előfizetési felhívás ígért, okozza, hogy hihetőleg csak a hó második felében jelenhetik meg.*”³⁸ A VII. részben kapott helyet a rangsorozati névjegyzék és a szolgálati beosztás. Mivel a közlöny előfizetői is nagy díjhátralékban voltak, kérte a kollégáit, hogy egyenlítsék ki elmaradásaikat, „*mert ellenkező esetben kénytelenek volnánk maguktartásából magunk számára a koncekvenciákat levonni, és e lapot az év végével beszüntetni.*”

Februárban arról értesítették az olvasókat, hogy a nehéz tördelés miatt a munka nem halad a kellő ütemben, ezért abban a hónapban mégsem készül el a kötet, mert hibamentes segédkönyvet akarnak összeállítani. A tervezett 10-12 ív helyett 20 ívnyi szöveg jelenik majd meg (320 oldalon), ez is növelte a költségeket, emiatt is további előfizetők jelentkezését kérte a szerkesztő.³⁹ Áprilisban viszont már arról értesítettek mindenkit, hogy a geodéziai napár elfogyott.⁴⁰

A *Geodéziai zsebnaptár*. Vezérfonal mindenféle geodéziai munkálatokhoz az 1905. évre

■ A Geodéziai Zsebnaptár 1905. évi első évfolyamának címlapja (Országos Széchényi Könyvtár)

37 Előfizetési felhívás a „Kataszteri Közlöny” XIV. évfolyamára. KK, 13. (1904) 12:222. (dec.). Előfizetési felhívás a „Geodéziai Szaknapár”-ra. Uo. 236–237.

38 A »Geodéziai szaknapár«, KK, 14. (1905) 1:27–29. (jan.).

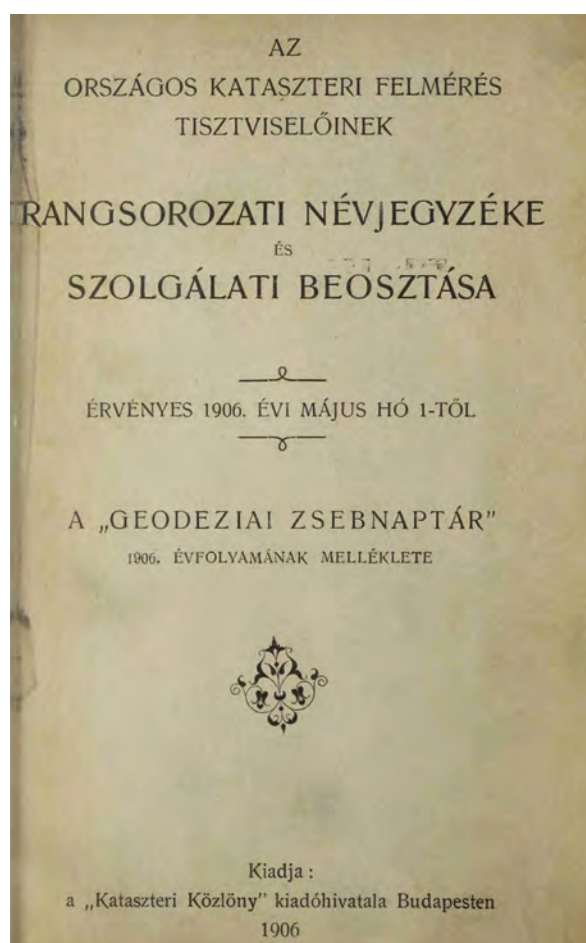
39 A »Geodéziai zsebnaptár». KK, 14. (1905) 2:69–71. (febr.).

40 A »Geodéziai Zsebnaptár» teljesen elfogyott. KK, 14. (1905) 4:118–119. (ápr.).

című kötet Budapesten, 1905-ben jelent meg, 324 oldalon.

Gánóczy a zsebnaptárat a nagy sikerre tekintettel ismét ki akarta adni, ezért 1905 nyarán arra kérte a kollégáit, hogy a kivitelre, a beltartalomra és a kötet beosztására vonatkozó megjegyzéseiket mielőbb tudassák vele. A *Kataszteri Közlöny* előfizetőinek továbbra is olcsóbban kínálta a zsebnaptárat, és annak megjelenését úgy tervezte, hogy „a könyv legkésőbb decemberben, a mellékletét képező személybeosztás pedig a hivatalos megállapítás után jelenne meg”.⁴¹ Ezt az ütemtervet tartani tudta a szerkesztő, mert hamarosan arról írt, hogy december második felében jelenik meg a 2. évfolyam. A korai időpont miatt azonban a szolgálati beosztás csak később, pótfüzetben készülne majd el, ezért az előfizetőktől azt kérte, jelezzék, hogy a megjelenéskor azonnal vagy a későbbiekben egybekötve kérik-e a zsebnaptárat. „Azon körülménynél fogva, hogy a naptár már most decemberben jelenik meg, midőn az országos felmérési tisztviselők személyváltozása a jövő 1906. évre még nincs megállapítva, és miután a rangsorozat közlése reánk nézve elengedhetlen [így!] szükségét képez, készek vagyunk igen t. kollégáink kíváncsainak megfelelőleg azt kétféle alakban nyújtani, ugyanis vagy most decemberben a rangsorozat nélkül, melyet azután a hivatalos megállapítás után külön pótfüzetben küldենek meg, vagy azzal egybekötve a személybeosztás kibocsátása után azonnal”.⁴² Eredetileg azok, akik nem tartottak igényt a rangsorozati jegyzékre, már januárban megkaphatták a példányukat, míg a többiek csak a beosztás megjelenése után, azonban februárban végül mindenkinek megküldték a rövidebb változatot. A névjegyzéket igénylőknek pótfüzetként ígérték megküldeni azt, aminek a fűzése és kötése már februárban megtörtént, tehát ezt követően postázhatták is azt a címzetteknek.⁴³

Az előzővel (az évszámtól eltekintve) azonos című *Geodéziai zsebnaptár*. Vezérfonal mindenféle geodéziai munkálatokhoz. Az 1906. évre Budapesten jelent meg, 293 számozott oldalon. Májusban már könyvismertetés is megjelent a kötetről.⁴⁴ A kötet első részéből az Országos Széchényi Könyvtárban nem őriznek példányt. A személyzeti részt tartalmazó *Az országos kataszteri felmérés tisztviselőinek rangsorozati névjegyzéke és szolgálati beosztása*. Érvényes 1906. évi május hó 1-től. A „Geodéziai Zsebnaptár” 1906. évfolyamának melléklete ugyancsak Budapesten jelent meg 1906-ban, 48 oldalon.

■ A Geodéziai Zsebnaptár 1906. évi második évfolyama pótfüzetének címlapja (Országos Széchényi Könyvtár)

41 Felhívás. KK, 14. (1905) 6:174. (jún.).

42 Értesítés. KK, 14. (1905) 11:283–284. (nov.).

43 A „Geodéziai Zsebnaptár”. KK, 14. (1905) 12:303. (dec.). Értesítés. KK, 15. (1906) 1:30. (jan.). Értesítés. KK, 15. (1906) 2:61. (febr.).

44 D: Könyvismertetés. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője, 25. (1906) 16:171. (máj. 15.).

Mivel a *Geodéziai Zsebnaptár* olyan szakkönyv volt, amely valójában nem kötődött a naptári évhez, annak ismételt újradadására nem vállalkozott Gánóczy, csak a személyzeti beosztást tartalmazó pótfüzetet (II. részt) kívánta kiadni, amelyre előfizetési felhívást is kibocsátott. 1907 januárjában még a 343 koronás költségnél 40-nel kevesebben jelentkeztek, tehát ezek szerint 300 felett volt az előfizetők száma. Éppen ezért nagyon kérte a szaktársait, hogy járuljanak hozzá az előfizetésekkel a megjelenéshez: „*újból nagyon kérem igen tisztelt kollégáimat és eddigi barátaimat, ne méltóztassanak cserben hagyni, akkor, mikor szellemi előrehaladásunkat szerény örömmel előbbre vinni iparkodom*”.⁴⁵ A szükséges számú előfizető végül összejött, vagy Gánóczy azok hiányában is vállalta a kiadást, mert februárban már a rangsorozati névjegyzék kiküldéséről értesítette az olvasókat.⁴⁶

A Pénzügyminisztérium által a szolgálati áganként 1906 és 1914 között nyomtatott formában kibocsátott rangsorozati névjegyzékek és szolgálati beosztások miatt – amelyeknek legalább egy példánya ismert és elérhető –, a későbbiekben már nem volt igény vagy szükség a jegyzékek kiadására és terjesztésére, ezért a későbbi években Gánóczy sem adott ki ilyen listákat.⁴⁷

Gánóczy Sándor 1908-ban tervezte ugyan a zsebnaptár újbóli kiadását, de aztán lemondott a tervéről. Közben azonban Szilágyi Béla 1907. június 20-án azt kérte Bodola Lajos egyetemi tanártól, járuljon hozzá ahhoz, hogy az egyetemi előadásaiból készített jegyzeteit Szilágyi a *Geodéziai Zsebnaptárban* közlétegye a magasságmérésről szóló cikkében. Bodola a *Magyar Mérnök- és Építész-egylet Heti Értesítőjében* sérelmezte, hogy engedélye nélkül a *Kataszte-*

ri Közlöny 1907. évi szeptemberi számában a cikk megjelent, és bízott abban, hogy a szerző elégtételt ad majd neki.⁴⁸

Szilágyi nyilatkozatot tett közzé a történetről, amelyet átvett a *Kataszteri Közlöny* is.⁴⁹ Szilágyi maga is meglepődött cikke megjelenésén: „*A nevezett cikket ugyanis az 1908. évre kiadni tervezett Geodéziai Zsebnaptár számára írtam, ahol név nélkül jelent volna meg. Miután azonban a Geodéziai Zsebnaptár 1908. évre nem fog megjelenni, s a Kataszteri Közlöny szerkesztője, aki egyúttal a Geodéziai Zsebnaptár szerkesztője is, a cikket nem akarta hevertetni: azt előleges tudósítás nélkül nevem alatt közzétette a Kataszteri Közlönyben.*”

Ehhez Gánóczy szerkesztői megjegyzést fűzött, igazolva mindazt, amit Szilágyi kijelentett. „*Miután azonban a Geodéziai Zsebnaptárt sem most, de a közeljövőben sem akarom megjeleníteni, nehogy a cikk addig is céltalanul heverjen, kiadtam a Kataszteri Közlöny egyik számában abban a jóhiszemben, hogy miután a kis tanulmány a forrást is megnevezi, annak közlésével semmiféle inkorrekttséget nem követek el.*”⁵⁰

Gánóczy Sándor később mégis újra kiadta a *Geodéziai Zsebnaptár*at 1909-ben, de a korábbi gyakorlattól eltérően arról semmiféle tudósítást nem jelentetett meg a *Kataszteri Közlönyben*. Ennek az lehetett az oka, hogy a *Geodéziai Zsebnaptár. Vezérfonal mindenféle geodéziai munkálatokhoz az 1909. évre* című kötetnek már nem volt kiadója a közlő, és így bizonyára az előfizetők sem kapták meg kedvezményesen. A kötetet Gánóczy Sándor szerkesztette, és immár Pozsonyban jelent meg. A címlap szerinti III. évfolyam I. rész 296 oldalból állt, de a teljes 1909. évi kötet 360 oldal volt, a többletet a személyzeti rész pótfüzete jelentet-

45 Értesítés. KK, 16. (1907) 1:28–29. (jan.).

46 Értesítés. KK, 16. (1907) 2:79. (febr.).

47 Az országos kataszteri felmérés tisztviselőinek szolgálati beosztása, érvényes ... évi május hó 1-től [1906–1914], illetve a Rangsorozati névjegyzéke a magyar korona országainak területén az országos kataszteri felmérésnél alkalmazott tisztviselőknek [1906–1913] digitálisan elérhető a *Catastrum* honlapján a Személyzet/Adattárak menüpontban. Ezek a jegyzékek nem tartalmazzák a műszaki és irodai napidíjasokat, így prozopográfiai értékük kisebb, mint a zsebnaptáraké.

48 SZILÁGYI BÉLA: Magasságmérés. KK, 16. (1907) 9:1903–203. (szept.). A *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője*, 26. (1907) 41:414–415. (nov. 17.).

49 A *Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője*, 26. (1907) 43:434. (dec. 1.). SZILÁGYI BÉLA: Nyilatkozat. KK, 16. (1907) 11:268. (nov.).

50 KK, 16. (1907) 11:269. (nov.).

te. Magyarországon két példányát ismerem a műnek, az egyik Gánóczy Sándor leszármazottainak tulajdonában van, és csak az első részt tartalmazza, a másik példány – egykor Makay Gyula (1881–?) kataszteri tisztviselő tulajdona – az egykori Földmérési és Távérzékelési Intézet Könyvtárában volt, ma a Lechner Nonprofit Kft. mint jogutód őrzi. Utóbbi munkatársai digitalizálták ezt a példányt, és immár ez is elérhető a többi zsebnaptár között.

1909 után Gánóczy Sándor már nem adott ki olyan zsebnaptárt, amelyet a kataszteri szervezet tisztviselői számára készítettek volna. A *Kataszteri Közlöny* ugyanakkor közreadta Csikvári Jákó *Állami Tisztviselők Zsebnaptára* című munkájának előfizetési felhívását az 1911., 1912. és 1913. évre.⁵¹

1912-ben és 1914-ben szerkesztői üzenetekben tájékoztatták az érdeklődőket, hogy a *Geodéziai Zsebnaptár* mind egy szálig elfogyott, és újabb évfolyam már nem jelenik meg.⁵²

Prozopográfiai forrásérték

Az 1895 és 1909 között 12 kötetben kiadott *Kataszteri*, majd *Geodéziai Zsebnaptár* a kataszteri szervezetben tevékenykedő személyek karriertörténetének feltárásához jelentős mennyiségű olyan életrajzi adatot tartalmaz, amelyek máshonnan nem ismerhetők meg. Emiatt az abban közreadott rangsorozati névjegyzékek és szolgálati beosztások teljes körű feldolgozása a Négyzetkataszter projekt egyik kiemelt feladata, az adatok már szerepelnek a folyamatosan gyarapított prozopográfiai adatbázisban.⁵³ 1856 és 1918 között több mint 3000 személy vett részt valamilyen minőségben (tisztviselőként vagy kiegészítő munkakörben, például díjnokként) a felmérésben, a családtagjaikkal együtt – akiknek adatbázisba kerülését a családi kapcsolatok vizsgálata tet-

te szükségessé – közel 3900 személy szerepel jelenleg az adatbázisban. Az alább közölt számokban a feldolgozás során még minimális változás történhet, mert személyösszevonás vagy szétválasztás (pl. névváltoztatás vagy túl hétköznapi név miatti téves azonosítás miatt) igen ritkán előfordulnak.

A kataszteri szervezet tagjairól sajnos csak hiányosan fennmaradt szolgálati törzslapok és

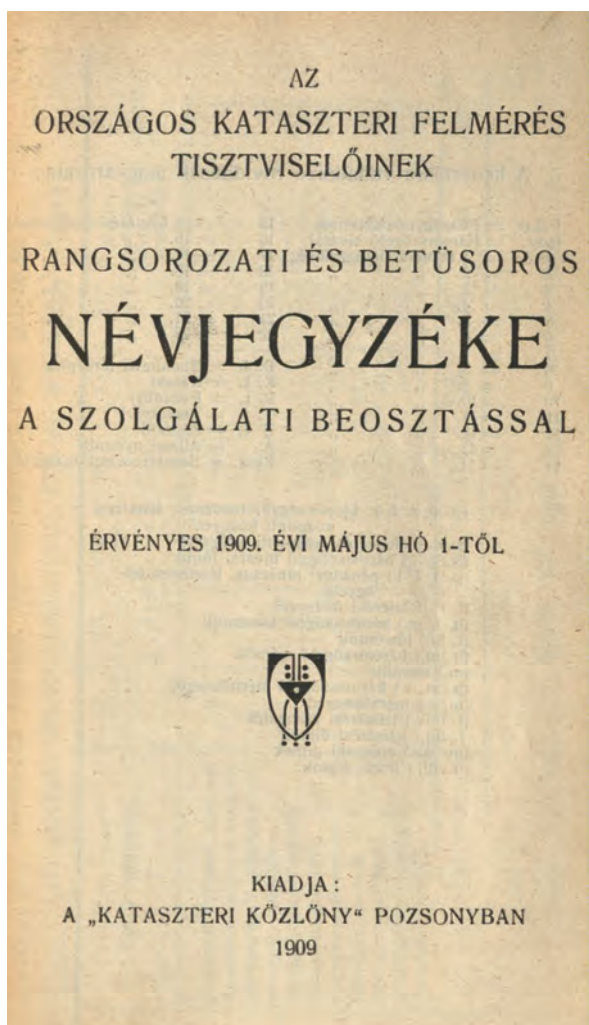

■ A Geodéziai Zsebnaptár 1909. évi harmadik évfolyamának címlapja (Lechner Nonprofit Kft.)

51 Felhívás. KK, 19. (1910) 8:190–191. (aug.), Állami Tisztviselők Zsebnaptára. KK, 20. (1911) 6:231. (jún.) Állami Tisztviselők Zsebnaptára 1913. évre. KK, 21. (1912) 6:211. (jún.).

52 Szerkesztői üzenetek. E. J. kataszteri főmérnök. KK, 21. (1912) 5:183. (máj.), Szerkesztői üzenetek. K. F. Titel. KK, 23. (1914) 1:39. (jan.).

53 REISZ T. CSABA – TÖRÖK ENIKŐ: A magyarországi kataszteri felmérés tisztviselői kara. Prozopográfiai adatbázis, 1850–1918. *Catastrum*, 9. (2022) 3:54–64.

■ A Geodéziai Zsebnaptár 1909. évi harmadik évfolyama kiegészítő részének címlapja (Lechner Nonprofit Kft.)

minősítési táblázatok alig több mint 700 személy adatait rögzítik.⁵⁴ A *Magyarország Tiszti Czim- és Névtára* 1873 és 1918 között megjelent 37 évfolyama a kataszteri felmérés sze-

mélyzetéből 1739, az 1895 és 1918 közötti kötetekben pedig 866 személy adatait tartalmazza. Az utóbbi évkörrel azonos időszakban megjelent zsebnaptárakban 5733 adatsoron 1141 személy adatai szerepelnek.

A zsebnaptárak 275 fős személyzeti többlete elsősorban abból adódik, hogy a rangsorozati névjegyzékekben a különféle felmérési, műszaki és irodai díjnokok is szerepelnek, akiket nem számítottak bele a kataszteri szervezet költségvetési törvényben meghatározott létszámába, és emiatt a címtárba sem kerültek bele. A díjnokok vizsgálata azért is fontos lehet, mert az adatokból világos, hogy sokszor a terepmunkában már megfáradt, nyugdíjas kataszteri mérnököket alkalmazták ebben a munkakörben.

Az adatok feldolgozásakor a rangsorozati helyek alapján sikerült számos tisztviselő névváltoztatását is megállapítani, ezáltal elkerülhető volt, hogy egy személyt több név alatt tartsunk nyilván (ilyen azonosítások még a későbbiekben is előfordulhatnak). Ugyancsak hiánypótló a születési adatok – a születési év, illetve 1898 és 1903 között a pontos nap –, a szolgálatba lépés, illetve a munkakörbe kinevezés pontos dátumának feltüntetése is. Ezek az adatok egyrészt a személyazonosítást, másrészt a karrierrekonstrukciót könnyítik meg. Ezek alapján hálásak lehetünk a szerkesztőknek, és különösen Gánóczy Sándornak az elvégzett munkáért, és csak sajnálhatjuk, hogy más esztendőkre nem készült hasonló összeállítás.

⁵⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, S 92 Az Országos Földméréstani intézet vegyes iratai. No. 24–26. Országos kataszteri felmérés – alkalmazottak törzslapjai, összesen 12 kötet, elérhetők a Hungaricana Közgyűjteményi Portálon (www.hungaricana.hu).